

DEN NORSKE KIRKE
Prosten i Alta
P. B. 1172, 9504 ALTA

dek 20
Institutt for Kirkeopp.
II
Saksnr. 03/385 Date 25/103
Kode 546 Post. KRS 9504 Alta, 24. Nov 2003

DET KONGELIGE KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENT
Postboks 8030 Dep

0030 OSLO

NYE TJENESTEORDNINGER - HØRINGSUTTALELSE

Utkast til nye tjenesteordninger for proster og for menighetsprester er mottatt i departementets ekspedisjon av 10.10.03, ref 2003/0385 KI tnr. Jeg nyter anledningen til samtidig å takke for informativ presentasjon ved prostekonferansen i Bergen.

Jeg opplever utkastet som et godt innspill, men likevel langt fra modent for å vedtas. En begrunnelse for å ta seg bedre tid følger av mine merknader.

Merknad til prosessen

Jeg konstaterer at forslaget er forberedt i departementet, og det er gjort et betydelig og godt arbeid. Fremkomne reaksjoner har imidlertid uttrykt at arbeidstakersiden bare delvis er konsultert under forberedelsen. Jeg konstaterer også at menighetene - brukerne av prestedtjenesten - ikke er synlig med i forberedelsen, og blant høringsinstansene som er oppgitt, er de kun representert ved overordnede organer som bispedømmeråd og kirkeråd.

Begge disse forhold ser jeg som betydelige mangler ut fra luthersk kirke- og menighetssyn. Det avgrenser horisonten vesentlig dersom ordningene kun vurderes som arbeidsledelsesverktøy innenfor rammen av arbeids- og forvaltningsrett. Jeg skulle ønske meg en tydeligere teologisk og kirkerettslig profil på basis av CA 5-7-8. Dette kunne komme til uttrykk eksempelvis ved en målformulering i tråd med CA 5. Når ordningene klart er formet som verktøy etter målstyringsprinsipp, vil det være ryddig om også de kirkelige målformuleringer er klart uttalt. Av hensyn til menighetene burde dette reflekteres i målformuleringer på alle nivåer - biskop - prost - menighetsprest.

I forslaget til Tjenesteordning for menighetsprest har hensyn til lagspill med menigheten kommet til uttrykk i § 15. Jeg vil imidlertid tro at menighetene som brukere av lokal prestedtjeneste også har interesse av å være kjent med hvordan denne tjenesten ledes, og kanskje også å gi innspill til hvordan den videre skal ledes. Det vil i alle fall være sunt å gi invitasjon til slike innspill.

Nedenfor omtaler jeg at prosessen har fanget opp erfaringer fra flere forsøk. Det har såvidt jeg forstår, også vært intensjon å fange opp erfaringer etter kirkelovsreformene på 90-tallet. Til dette bør imidlertid noteres at det foreligger fare for at en del brukere ikke er blitt hørt, fordi de ikke har gjort seg synlige. Formuleringen trenger presisering: I vårt bispedømme har mange vært invitert med til samtale om erfaringene (delvis i regi av medarbeidersamlinger.) Mange fellestrådsatsatte og tillitsvalgte ledere har likevel ikke deltatt i slike samtaler. Delvis fordi de selv ikke har definert sin kirkelige tilhørighet tydelig nok til å "innvilge seg stemmerett". Det er nær å tro at disse har behov for å få presentert prestedtjenesten og ledelsen av prestedtjenesten i et språk som kommuniserer nettopp med de tillitsvalgte og tilsatte som ikke har tydelig kirkelig erfaring. I dette ligger en utfordring før sluttredigering av ordningene.

Andre generelle merknader

De nyformulerte forslag synes på en god måte å fange opp mange vesentlige erfaringer som er gjort etter kirkelovsreformene og spesielt i flere prostiforsøk og forsøk med alternativ organisering av prestatjenesten. Det er flott at erfaringer med overføringsverdi formidles til andre.

Men de enkelte menighetene har til nå bare i noen grad fått del i de erfaringene som er vunnet, og i enda mindre grad hatt anledning til å gi uttrykk for sine erfaringer, og for vurderinger og de ønsker som har fått med den nyvundne erfaring. Og til forskjell fra prestene, så har disse bare i noen grad uttrykt sine erfaringer, vurderinger og ønsker - kort og godt fordi forsøkene er så nye at erfaringene ikke er fordøyd, og dernest har mange menigheter hatt nok å svelge unna gjennom kirkelovsreformene og etablering av lokale kirkekontorer de siste år. De menighetene som har slitt, må ikke nå gis ytterligere opplevelse av å være på utsiden av eller at de blir akterutseil i forhold til det som "skjer i kirken".

Menighetene bør få invitasjon til å tydelig uttrykke om de har erfart a) - en kvalitativt bedre prestatjeneste, b) - bedret kontakt mellom menighet og prest eller c) - om de kanskje har negative erfaringer etter forsøkene. Av rimelige grunner må man regne med at menighetene har opplevd forsøkene annerledes enn proster og prester.

I forholdet prest/menighet bør også flere spørsmål stilles og helst også besvares før man trekker konklusjon etter de forsøk som har vært: Flere av forsøkene har hatt oppmerksomhet mot "profesjonalisering" av prestatjenesten. Da bør det også stilles vesentlige testprøver av typen

* Fører dette til at presten får økt eller svekket kontakt med sin menighet?

* Fører dette til at presten får økt eller svekket mulighet til å være "åndelig leder" overfor lekfolket?

* Fører dette til at presten får økt eller svekket mulighet til å forløse lekfolkets (her i betydning "frivillige medarbeideres)ressurser i menighetslivet?

Dersom profesjonaliseringen fører til mindre lekfolksressurser i daglig menighetsliv - vil jo det myndige lekfolk og dermed også prestatjenesten fordyres. Vi har ikke råd til noen av disse konsekvensene. Ikke engang om vi fikk hele oljefondet til disposisjon.

Videre vil jeg formidle følgende observasjoner - før man går videre i prosessen:

- Blant prester har jeg fanget opp uro for om endringene i tjenesteordningene er et mulig forsøk på å "organisere seg bort" fra manglende bevilgninger for full gjennomføring av særavtalen om fridager for prester. Dersom endring av tjenesteordninger blir opplevd som en vei bort fra løftene fra våren 2000, vil det avgjort oppleves som løftebrudd, og den tillitssvikt som det medfører, kan bli vanskelig å rette opp. I så tilfelle er det rimelig grunn til å spørre om dette er særlig lurt. Siden spørsmålet først er dukket opp, bør det vies oppmerksomhet.

- I forslag til ny Tjenesteordning for menighetprester § 16 er tilbud om arbeidsveiledning tatt med i samme paragraf som bestemmelser om arbeidsgivers styringsverktøy. Positivt forstått - sc. som forsøk på god tilrettelegging for arbeidstaker, er dette bra. Men disse ting bør ikke leses sammen - fordi arbeidsveiledningstilbudet har helt annen faglig begrunnelse enn arbeidsretten. Derfor bør punktet om arbeidsveiledning redigeres inn på annen måte, gjerne i en egen paragraf.

- Blant prester er også notert ubehag ved om nye ordninger blir fastsatt før man har fått avklart om prester skal ha noen kompensasjon for beredskap og/eller vaktordninger. Jeg har ingen forestilling om slik baktanke, men når spørsmålet først er overhørt, så bør man avverge at nye tjenesteordninger skal bli lest som snikinnføring av beredskap uten beredskapsgodtgjøring eller vaktordning uten vakttillegg. (Det bør eksempelvis bli slutt på at presten tilkalles for å drøye politiets overtidsbudsjett. Utkalling av prest bør ha en pastoral begrunnelse - og ikke i at velvillighet kan utnyttes når offentlige bevillinger er slutt. Slike misforhold kan i tilfelle også føre til gnisninger i samarbeidsforhold som ellers bør gå knirkefritt.)

Det er, som synes, mange og tunge spørsmål til motivasjon for endringene og til formell forankring av de enkelte bestemmelsene. Det bør være rimelig enighet om slike forhold, dersom ordningene skal fylle den ordnende funksjon som de er tiltenkt.

Til noen enkeltheter

a) Til Tjenesteordning for prost

Samtalen i prostekonferansen viste tydelig at flere ønsket å beholde § 2 fra nåværende Tjenesteordning for prost. Forklaringen fra innleder var imidlertid rimelig - bestemmelsen har blitt brukt som våpen i konflikter av den art som den var ment å forhindre.

Til nå har vi bare mangelfull kunnskap om hva som har ført til de konflikter det ble vist til. Det er imidlertid lett å se at den gamle bestemmelse nettopp hadde "blandet sammen" arbeidsrettsrelaterte mål og åndelige mål i samme bestemmelse. Arbeidsmiljø og arbeidsmiljø kan troligvis være ulike ting, og i tjenesteordningene må de ulike arter holdes fra hverandre. (> over om ABV.)

En endret bestemmelse med tydeligere arbeidsrettslig profil vil ventelig være anvendelig i rettstvister og som arbeidsrettslig styringsredskap. Men det er grunn til å spørre seg om ikke en endret bestemmelse i ny drakt bare vil gi nye argumenter for den som i en konflikt søker støtte i formuleringene. Mitt råd til denne problemkrets vil være: Disse spørsmål må avklares i kontakt med både arbeidstakeres og brukeres (menighetenes) representanter. Jfr over om prosess.

b) Til Tjenesteordning for menighetsprester

1. I forslag til § 2 er siste setning anfølelig, idet det kan stilles begrunnet spørsmål om hva som er hensiktsmessig å frita den enkelte prest fra. (En er dårlig pedagog og en annen har slitt med talens bruk osv... Det er naturlig nok personavhengig om noen trenger fritak fra gudstjenester, kirkelige handlinger, undervisning eller sjelesorg/utrykning o.l.) Med fordel kunne bestemmelsen i siste setning gjøres mere åpen - med mulighet for at biskopene seg imellom klargjør om noe bør være unntakenes unntak. Bestemmelsen vil gi vesentlig bedre mulighet for biskopene til å tilrettelegge for seniorer og/eller gi mulighet for prester til å gå i tenkeboks eller settes på en slags sidespor, enten det skyldes egen livskrise, troskrise e.a. Det er en uverdigg situasjon for kirken, når slike løsninger kun kan fremprovoseres først når departementet griper inn ofte etter negative medieoppslag - som ofte går langt ut over rimelige personvern hensyn. For ofte har vi opplevd dette. En bestemmelse av den art som her er foreslått, er det derfor nå behov for. Det vil være viktig bidrag til å få alminneliggjort at prester liksom andre synlige ledere har almenne behov for personvern. En kvalitetssikring av denne bestemmelsen bør også være tema for samarbeid mellom partene.

Jeg tenker meg at leddet bør gis en litt annen form, f. eks

- Biskopen kan bestemme at en prest helt eller delvis fritas for nærmere definerte gjøremål*) nevnt foran ("fritas for noen av de gjøremål som er nevnt foran" - er langt bedre språk).

Eventuelt kan biskopen for en periode **) sette en prest til spesielt definert prestetjeneste*).

*) "spesielt definert prestetjeneste" - (å bruke ordet "prestetjeneste" fremfor "gjøremål" tror jeg fremmer god identitetsbevissthet som prest.

**) "periode" kan være senior-fase

2. Anliggendet i siste ledd av § 7 - prestens instruksjonsrett over FR-tilsatte - har avgjort tradisjon og sedvane på sin side. Likevel bør det formelt klargjøres hva som er rettslig begrunnelse her. (Jeg tror jeg vet det - men denne kunnskap mangler nok i bevisstheten hos dagens FR-tilsatte.) Etter ny kirkelovgivning må vi vente at FR-tilsatte vil kreve en klargjøring i form av avtale med deres organisasjoner. Forholdet problematiseres ytterligere ved at de med annen arbeidsgiver enn departementet nå kan påberope seg ny lovgiving. Om da ny lovgiving også på dette felt går foran sedvane og eldre lov, da er det grunn til å spørre: hva så??

Vi bør her huske at en del av dagens FR-tilsatte ikke har nevneverdig kirkelig tradisjon eller kunnskap i sin erfaringskrets. Derfor krever dette anliggendet en umisforståelig avklaring. Siden det gjelder tilrettelegging av arbeidsrettsforhold, anbefales at deres organisasjoner dras aktivt inn i drøftinger før denne bestemmelsen vedtas.

3. Over er § 16 nevnt - ettersom tilbudet om arbeidsveiledning vedrører mere generelle forutsetninger for utforming av denne ordningen.

4. I § 19 gis departementet - eller den departementet bemyndiger - retten til å fritta for boplikt. En intern delegasjon i eget system ville være uproblematisk. En ekstern delegering er selvsagt mulig, men den virker kort og godt rotete sett fra arbeidstakersiden. Formuleringen er derfor uheldig. En intern delegering vil, så vidt som jeg forstår, ikke heller ha behov for denne vendingen i tjenesteordningen.

Jeg har i annen sammenheng argumentert mot slik ekstern delegering, og jeg gjør det igjen under henvisning til at undervisning i forvaltningsrett også på generelt grunnlag nevner som motargument

- det eksterne organ kan ha interesser i saken som oppleves uheldig
- ekstern delegering kan svekke kontrollen med delegasjonsbruken

Disse argumenter er såvidt vesentlige at hensiktsmessighetsbegrunnelsen for å gjøre slik delegasjon blir nærmest ubegripelig. Når det er mulig å delegere nedover, internt i egen organisasjon, hvorfor da delegere ut av arbeidsgiverlinjen?

Som sagt: fra arbeidstakersiden virker dette uryddig og unødvendig. Og reiser ikke minst et svært ubehagelig spørsmål om hvorvidt tillit til eksterne organer er sterkere enn tilliten til egen organisasjon. Derfor bør denne vendingen ikke brukes.

Sluttmerknad - hva med biskopenes tjenesteordning?

I innledningen på prostekonferansen fremkommer at departementet har "ikke sett det nødvendig å endre tjenesteordning for biskoper". Og det er ved første øyekast forståelig. For som sammenfatning av gjeldende rett er ordningen i høyeste grad fortsatt dekkende og adekvat. Men kanskje vi ved et nytt øyekast kan se spørsmålet ut fra andre problemstillinger.

For det første kan det sees som uheldig å bevare biskopenes tjenesteordning som en kasuistisk sammenstilling av regler, mens øvrig presteskap får en oppdatert form som gjør rede for kirkelig profil og for målstyring. På den måten tegner man forhåpentlig bilde av bedre ledere i kirken. Det blir da uheldig om ikke denne forbedring også kan komme biskopene til del - også overfor brukergrupper som prester og menigheter. Jfr over om målstyring.

Derneft kan det vel med noen rett sies at de eldre ordninger har vel mye fokus på biskopene som "enevoldskongens tjener" fremfor å tegne den myndige "åndelige leder" med kirkelig mandat og kirkelig profil som tilsynsman. Hva med å fremme prosessen med nye tjenesteordninger ved eksempelvis å se de ulike tjenesteordninger for biskop - prost og menighetsprest under en konkordant vinkel. Legge dem ved siden av hverandre og lage dem over felles lest. Ved det kunne man oppnå en tydeliggjøring av at det er snakk om åndelige ledere i kirken med samme oppdrag, men ulik oppgavefordeling - i tråd med vår kirkes ordning for øvrig. Brukerne av prestatjenesten vil da forhåpentlig kjenne sin kirke igjen også på at presteskapet på ulikt nivå er ett.

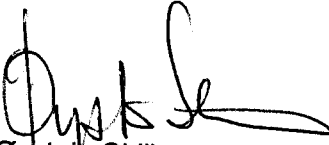
Også dette forslag har bakgrunnen i at ordningene i dag leses av til dels uerfarne tilsatte og tillitsvalgte (og andre). Uten en god kirkelig forankring som gir prester på alle nivå en sunn ryggmargsrefleks nettopp som kirkens tjener, så er det nærliggende å se disse ordningene som del av statsrett, forvaltningsrett og arbeidsrett på en slik måte at det kirkerettslige anliggende blir oversett. Her må det siste settes først:

Tjenesteordningene på alle disse nivåer må gi tydelig kirkelig mandat på en måte som bygger identitet og trygghet hos lederne. Og like viktig er at ordningene får en form som skaper tilsvarende trygghet hos ulike brukere av prestatjenesten.

Og i så måte har forslagene til nye tjenesteordninger et betydelig forbedringspotensiale. Med det gode forarbeid som nå er lagt ned i forslagene, er det grunn til å se optimistisk på fortsettelsen.

Lykke til for ikke å si: HEIA - HEIA!!! Det er enda et stykke til mål.

Vennlig hilsen

Øystein Skille
prost

kopi: N-H bispedømme